

Yarı kıymetli Mineral ve Taşların Maden Kanunu'ndaki Yeri

Rifat BÖZKURT

Prof, Dr. Jeoloji Y. Mühendisi, Anadolu Üniv., Maden Müh, Böl. Başkam

3123 Sayılı Maden Kanunu ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanmış bulunan tasarıda yan kıymetli mineral ve taşlar olarak tanımladığımız Kalsedon, Agat, Jasp, Opal, Kri-sopras, „„, Yeşim gibileri. Elmas, Zümrüt, Yakut gibi kıymetli minerallerle birlikte yer almaktadırlar.

Kıymetli mineral ve taşların mevcut ve tasarı kurallarıyla işletilmesinde, diğer madenlerin dışında, herhnağı bir farklılık ve zorluk yoktur.

Yan kıymetli mineral ve taşlara gelince; Öncelikle yaygın bulunuşları ve düşük piyasa değerleri nedeniyle korunmalarının zorluğu rasyonel işletilmelerine olanak tanımamaktadır.

Günümüzde yarı kıymetli mineral ve taş madencilığı, mevcut kanun çerçevesinde yapılmadığı için, kaçakçılık yöntemleriyle (istisnalar dışında) sürdürülmektedir, Zaten daha başka türlü de yapılamaz,

Yurtiçi ve yurtdışı talepleri, köylülerin bu mineralleri toplaması, değerinin çok altındaki fiatlarla aracıya veya kullanıcıya satmakla karşılaşmaktadır, Köylü veya toplayıcılar civarlarından veya bildikleri alanlardan, bölgeler ruhsatlı veya ruhsatsız da olsa, mineral ve kayaçları toplamaktadırlar. Yapılan bu işlem Maden Kanununa göre kanun dışı bir işlemdir. Ruhsat sahipleri ve Dev-

let sahip olduğu metayı koruyamamaktadır ve koruması da olanaksızdır.

Yapılanlardan, elinde olmayarak yapma durumunda kalarak, rahatsız olan kişilerle, toplananları yurtdışına satmak durumunda kalan aynı sebeplerle rahatsız olan kişiler ya bir ruhsat sahibi olma yolunu seçmekte ya da bir ruhsat sahibinden kanunun istediği evrakı temin etme yoluna başvurmuşlardır, Bir mermer üreticisinin opal için sevk irsaliyesi kesebildiği bir vakadır.

Sonuçta yeraltı kaynakları istenen değerini bulmadan kullanılır hale gelmekte yurt ekonomisi zarar görmektedir,

Mevcut kanun ve tasarı maddeleriyle bu işlemlerin önüne geçilmesi olanaksızdır. Yarıkıymetli mineral ve taşların işletilmesi, buna bağlı işleme ve pazarlama sektörünün büyütülmesi, yurt ekonomisine katkısı sağlanmalıdır.

Ne gibi önlemler alınabilir? Türk köylüsünün ormanını, merasını koruma alışkanlığı düşünülürse, köyünün yakınında bulunan, büyük ameliyelere gerek olmadan toplanabilen, bu tür mineral ve taşların gerçek kıymetinin köylüye öğretilmesi bunların korunmasını sağlayabilecektir sanırım,

Kendimce tasarladığım, yapılacak katkılarla uygulanabilirlik oranının artacağına inandığım önerimi açıklamak isterim.

Bir bölgeden yarı kıymetli mineral ve taşın toplanabilmesi serbest bırakılmalıdır. O bölgeden mineral toplayacak kişiler köy muhtarına (bekçisine vb,) haber vererek istediği kadar üretim yapabilmelidir, Yapılan üretim miktanna göre mineral ve taşın değeri üzerinden belli oranda bir para köy idaresi adına gelir kaydedilmelidir. Bu şekilde, yapılan üretim evrak ile kayıtlanmış olacaktır, Üretim yapan kişi, ürettiği mineral tipini ve miktarını belirten evrak ile ilgili vilayet Özel idaresine gelmeli; üretim yapılan saha ruhsatlı ise ruhsat sahibine, değilse devlete verilmek üzere, diğerine göre öngörülecek ödemeyi yapmalı ve durumu evraka bağlamalıdır. Bu şekilde kayıtlara geçen ve hak değerleri ödemiş mineral ve taşlar dilendiği şekilde hukuk kuralları içinde kullanılır hale gelebilir.

Süstaşları ile ilgili olarak

1- Sustası kaynaklarının saptanması

2- Sustası olarak kullanılma yeteneklerinin araştırılması, 3- Yarıkıymetli mineral ve taşların tanımlarını, sustası yapım tekniklerini halka ve köylülere öğretilmesi amaçlanmalıdır.

Bu yönde eğitim çalışmaları da sürdürülmektedir. Örneğin kaçakçılığın önlenmesi için Eskişehir Emniyet Müdürlüğü görevlilerinin bilgilendirilmesine yönelik seminerler düzenlenmiştir,^